

Noua directivă privind produsele din tutun: „«Bătălia» s-a terminat; «Bătălia» de-abia începe!”

Magdalena Ciobanu¹,
Paraschiva
Postolache²

1. Expert al Ministerului Sănătății pentru controlul tutunului la Comisia Europeană și Organizația Mondială a Sănătății; Institutul de Pneumoftiziologie „Marius Nasta”

2. Universitatea de Medicină și Farmacie „Grigore T. Popa”, Iași; Spitalul Clinic de Reabilitare Iași, șef de secție

Correspondență:
Dr. Magdalena Ciobanu,
Șos. Viiilor 90, sector 5, București;
e-mail: mciobanu@ms.ro

Abstract

The new directive on tobacco products: “«Battle» ended, «Battle» is just beginning!”
As tobacco products are sold in all the 28 member states of the European Union, they are subject of regulation of the internal common market. Thus, the Directive 2001/37/EC lays down rules at Union level concerning the manufacture, presentation and sale of tobacco products. In order to reflect scientific, market and international developments, substantial changes have to be made and the Directive was replaced by a new Directive. The process has begun in 2009 and was finished in December 2013, with a political agreement regarding the new provisions. The final vote in the European Parliament (expected for February 2014) will mark the end of a long and difficult legislative process. The article presents the main changes of the regulation of tobacco products from the point of view of health professionals, closer to their expectations and understandings. The complete text in Romanian and English language of the new directive will be available on: www.stopfumat.eu.
Keywords: tobacco, European directive, smoking habit

Rezumat

Produsele care se comercializează în toată Uniunea Europeană trebuie să respecte principiile pieței unice. De aceea sunt reglementate în mod unitar conținutul, inscripționarea, condițiile de comercializare, publicitatea și sponsorizarea transfrontalieră și taxarea tuturilor produselor existente pe piața europeană. Actele legislative care stabilesc aceste reguli se numesc „directive europene” și trebuie implementate obligatoriu de toate statele membre. Celelalte politici care se adresează în mod particular unor tipuri de produse se consideră a fi de competența fiecărui stat, motiv pentru care instituțiile europene pot propune doar „recomandări europene”, care nu au caracter obligatoriu. Exemplu: deoarece interzicerea utilizării produselor din tutun în spațiile publice închise este o politică de sănătate publică, iar sănătatea este o problemă care se reglementează la nivel național, există 28 de moduri de reglementare a fumatului în spații publice închise. Produsele din tutun nu fac excepție, motiv pentru care aspectele enumerate sunt reglementate prin trei directive. Cea care se adresează conținutului, inscripționării și comercializării produselor din tutun datează din anul 2001, motiv pentru care multe prevederi au devenit perimate sau chiar împiedică măsuri mai drastice. În plus, au apărut probleme noi – țigările electronice, produse din plante pentru fumat – care necesită o abordare unitară. De aceea, în anul 2009 a început procesul de modificare a vechii directive, proces care se va termina definitiv în luna martie 2014, o dată cu votul din Parlamentul European, dar acordul politic pentru noua versiune a directivei s-a obținut în decembrie 2013. În articol se precizează cele mai semnificative, din punct de vedere al sănătății publice, măsuri prevăzute în noua directivă. S-a urmărit o prezentare mai atipică, mai puțin strictă din punct de vedere juridic, dar care să faciliteze înțelegerea, de către cei care nu sunt juriști, a schimbărilor care vor avea loc și a motivului pentru care au fost adoptate. Pentru textul complet și juridic corect al noii directive, recomandăm urmărirea site-ului www.stopfumat.eu.
Cuvinte-cheie: tutun, directive europene, fumat

Început în 2009, procesul de modificare a „Directivei Tutunului”, în vigoare din 2001, se apropie de sfârșit: reprezentanții Comisiei Europene și cei ai Parlamentului European au ajuns la un acord asupra unor măsuri care să reglementeze conținutul, inscripționarea și comercializarea produselor din tutun și a celor asemănătoare. Ultimul pas – votul în plenul Parlamentului European, așteptat în luna februarie sau martie 2014 – pare a fi doar o formalitate, astfel că anul 2014 va reprezenta începutul unei noi etape în războiul împotriva tutunului. Dacă Directiva din 2001 a urmărit uniformizarea

și îmbunătățirea, în toată Uniunea Europeană, a prezentării produselor din tutun – și în special a țigărilor în adevărata lor lumină, de produse care îmbolnăvesc șiucid prematur consumatorii, noua directivă propune măsuri pentru eliminarea „deghizărilor” inventate de industrie în ultimii ani ca răspuns la creșterea conștientizării și a preocupării oamenilor față de pericolul reprezentat de tutun.

Deși industria tutunului a investit milioane de euro în lobby pe lângă funcționarii de la Bruxelles și Strasbourg (conform unui studiu realizat de Corporate

Europe Observatory¹ pe baza datelor din EU's voluntary Transparency Register, în 2011 erau înregistrate oficial cu activități de lobby 9 companii de tutun și 22 de grupuri de lobby pro-tutun, iar 12 firme de PR erau plătite de industria tutunului, adică 97 de persoane erau angajate full-time pentru lobby pro-tutun, cheltuielile fiind estimate la 5,3 milioane euro, iar în 2012 Philip Morris International a recunoscut că a cheltuit între 1 și 1,25 milioane euro pentru lobby pe lângă instituțiile europene, inclusiv mese și alte recepții²), deși Comisarul pentru Sănătate John Dalli a trebuit să își dea demisia în urma unei acuzații de mită (dovedită ca fiind neadevărată), totuși argumentele sănătății publice au primat. Chiar dacă activiștii contra fumatului nu au obținut tot ceea ce au dorit, chiar dacă propunerea inițială a Comisiei Europene a fost „ciuntită” de parlamentarii europeni (mai ales de cei aparținând Grupului Popularilor Europeni), totuși varianta de compromis ce urmează a fi prezentată Parlamentului pentru a fi votată are numeroase puncte meritorii.

Cele mai importante aspecte pe care statele membre vor fi obligate să le transpună în legislația națională în termen de 2 ani sunt:

1. Avertismente noi pe pachetele ce conțin tutun: după 3 ani de la intrarea în vigoare a directivei.

a. Pachetele de țigări și cele cu tutun pentru rulat vor avea avertismente grafice noi pe ambele fețe, în partea superioară a pachetului, pe o suprafață de 65% din aria totală a feței pachetului.

Studiile au arătat că acest tip de avertisment este eficient în descurajarea debutului fumatului, măsura adresându-se nefumătorilor și fumătorilor ocazionali. Localizarea imaginilor în partea superioară a feței principale a pachetului, inscripționarea pe ambele fețe ale pachetului, interzicerea introducerii de cartoane sau orice material suplimentar în interiorul pachetului sunt măsuri ce vor împiedica ascunderea avertismentului, așa cum se întâmplă în acest moment și în România.

b. Pachetele de țigări și cele cu tutun pentru rulat nu vor mai avea inscripționate concentrațiile de CO, nicotină și gudron, deoarece s-a constatat că această măsură a indus în eroare consumatorii, mulți fumători crezând că își protejează un pic sănătatea dacă fumează o marcă de țigări cu o cantitate mică de nicotină ori gudron. În schimb, toate pachetele vor avea pe părțile laterale mesaje noi: unul de informare („Fumul de tutun conține peste 70 de substanțe cunoscute ca fiind cancerigene”) și unul general („Fumatul ucide – renunță acum!”).

c. Pe fețele principale, pe lângă avertismentul-text și imagine, vor fi inscripționate numărul liniei telefonice sau/și al site-ului de Internet unde consumatorii pot afla informații despre cum pot renunța la fumat. Aceste ultime măsuri se adresează cu precădere fumătorilor.

d. Pachetele celorlalte produse din tutun (trabuc, cigarillos, narghilea etc.) vor avea alte avertismente, inscripționate pe o suprafață mai mică, deoarece s-a considerat că prevalența consumului acestor produse

este foarte mică și doar fumătorii în vârstă le consumă. Dacă se va constata o schimbare a acestui trend, atunci Comisia Europeană va putea decide modificarea inscripționării, fără a mai fi necesară consultarea Parlamentului.

2. Interzicerea țigărilor și a tutunului pentru rulat cu aromă caracteristică

Această măsură a fost propusă ca urmare a apariției pe piață a țigărilor cu arome care induc în eroare consumatorii, fie prin similitudinea cu produse alimentare (aromă de căpșuni, ciocolată, bomboane), fie prin facilitarea inhalării (mentolul). Prin urmare, scopul acestei măsuri este de a descuraja debutul fumatului, dar și schimbarea țigărilor obișnuite cu cele mentolate de către fumătorii care încep să fie deranjați de fum, ceea ce va încuraja renunțarea la tutun.

Fiecare stat membru va trebui să decidă care sunt produsele cu aromă caracteristică ce urmează a fi interzise, în termen de 2 ani de la intrarea în vigoare a directivei. Excepție de la această regulă fac produsele aromate a căror cotă de piață la nivelul UE este mai mare de 3% și care vor putea fi comercializate încă 4 ani de la intrarea în vigoare a interdicției pentru restul țigărilor aromate. De această prevedere vor beneficia țigările mentolate, dar aroma de mentol nu a fost explicit menționată ca reprezentând o excepție, pentru a se evita acuzațiile de tratament comercial preferențial acordat unui anumit tip de produs.

Concret, țigările aromate nu vor mai fi disponibile începând cu anul 2016, mai puțin țigările mentolate, care vor fi interzise începând cu anul 2020. Celelalte produse din tutun, inclusiv tutunul pentru rulat, vor putea conține arome, dar Comisia Europeană va putea interzice și alte produse din tutun aromate în funcție de evoluția pieței: dacă volumul de vânzări crește cu cel puțin 10% în cel puțin 5 state membre, ori dacă prevalența consumului la persoanele sub 25 de ani crește cu minimum 5 puncte procentuale în cel puțin 5 state membre.

3. Țigările de tip slim vor continua să existe

pe piață, dar pachetele care se aseamănă cu un ruj ori cu o sticlă de parfum vor dispărea o dată cu introducerea unor dimensiuni minime ale avertismentelor grafice de pe pachetele de țigări (înălțime de minimum 44 mm și lățime de minimum 52 mm) după 2 ani de la intrarea în vigoare a directivei.

4. Se introduc reguli noi privind tipul și condițiile în care pot fi folosiți aditivii din țigări.

De exemplu, nu va putea fi folosit un anumit aditiv dacă studiile arată că, în forma sa nearsă, are proprietăți carcinogenice, mutagenice ori toxice asupra funcției de reproducere. Statele membre au dreptul de a introduce taxe pentru evaluarea proprietăților toxice ale diversilor aditivi.

5. Utilizarea aromelor, a tutunului sau nicotinei în filtre, capsule, hârtie, cartonul pachetului sau orice alte metode tehnologice prin care se modifică gustul sau mirosul țigării vor fi interzise începând cu 2016.

6. Concentrațiile maxime de nicotină, CO și gudron rămân aceleași (1 mg, 10 mg și 10 mg), dar Comisia Europeană poate decide micșorarea acestor limite în conformitate cu rezultatele studiilor științifice.

7. Comerțul prin Internet sau prin poștă poate fi interzis de statele membre, dar este o decizie ce se adoptă la nivel național.

8. Țigările electronice pot fi reglementate în mai multe moduri, măsuri ce vor intra în vigoare din 2016:

- ca medicamente, dacă producătorul dorește sau dacă producătorul afirmă că țigara electronică ajută la renunțarea la fumat;
- ca produs de uz general, dar cu respectarea unor condiții specifice:
- concentrația maximă de nicotină din lichidul de umplere este de 20 mg/ml; rezervoarele pentru reumplere nu pot avea mai mult de 10 ml, iar cartușele care se refolesc nu pot avea mai mult de 2 ml;
- să fie inscripționate cu mesaj de avertizare pe 30% din suprafață și să conțină lista cu ingredientele folosite în fabricație;
- să conțină în interior un material de informare despre modul de utilizare, efecte adverse, contraindicații, date de contact ale producătorului etc.;
- producătorul/ importatorul trebuie să informeze autoritățile referitor la ingredientele folosite, date toxicologice, cifre de vânzări, studii de piață etc. și orice alte date îi solicită autoritatea națională. Aceasta poate introduce o taxă pentru prelucrarea informațiilor, dar și pentru efectuarea unor studii de verificare a conformității;
- recipientele cu lichid pentru reumplere trebuie să fie sigilate și securizate, astfel încât să nu poată fi folosite de copii, iar cartușele trebuie să se poată reumple doar cu lichid din recipientele dedicate. Scopul acestor prevederi este de a preveni umplerea cartușelor cu alte lichide decât cele cu conținut reglementat și utilizarea țigării electronice pentru furnizarea altor substanțe decât nicotina (de exemplu, sunt raportate cazuri în care cartușele țigării electronice au fost umplute cu soluții conținând alte droguri decât nicotina^{3,4});
- publicitatea la radio, TV, în presă, pe internet, precum și sponsorizările evenimentelor transfrontaliere sunt interzise.

Concret, de la sfârșitul anului 2016, pe piață se vor mai găsi doar țigări electronice care respectă toate aceste prevederi, îndeplinirea lor fiind extrem de costisitoare și de dificilă, iar publicitatea și prezentarea ca metode de abandonare a fumatului vor dispărea.

9. Se introduc măsuri specifice pentru combaterea contrabandei și contrafacerii, prin utilizarea unor identificatoare care vor permite urmărirea fiecărui pachet și cartuș de țigări de la producător până la primul vânzător en-detail, precum și a unui „timbru de securitate” care să ateste autenticitatea produsului. Fiind necesare sisteme informatice ample, măsurile

vor fi introduse începând cu 2019 (pentru țigări și tutunul pentru rulat) și 2014 pentru celelalte produse din tutun.

10. Produsele din alte plante decât tutunul care se fumează (cunoscute la noi în țară ca „țigări medicinale”) trebuie să fie inscripționate cu mesaje de avertizare pe 30% din suprafață („Fumând acest produs îți afectezi sănătatea”), să nu aibă inscripționate mențiuni care pot induce consumatorul în eroare (de exemplu, sunt interzise mențiunile de tipul „produs fără aditivi sau arome”), iar producătorul trebuie să notifice autorităților toate ingredientele folosite și concentrația lor.

Noua directivă stabilește regulile generale care vor trebui respectate de produsele din tutun și de țigările electronice pentru a fi comercializate în UE. Însă modul de aplicare în fiecare stat, stabilirea excepțiilor, dar și a penalităților sunt la latitudinea autorităților naționale.

Poziția României în timpul negocierilor a fost, practic, stabilită de Ministerul Economiei, în funcție de interesele industriei tutunului (fapt recunoscut public de ministrul economiei), cu neglijarea totală a intereselor sănătății publice și în ciuda opoziției ministrului sănătății (care nu a semnat Memorandumul privind poziția României).

În acest context, mobilizarea și intervenția activă a profesioniștilor din sănătate pentru ca prevederile noi directive să fie cât mai repede și cât mai complet implementate sunt, mai mult ca oricând, un „must”. „Bătălia” adevărată de-abia acum începe! ■

References

1. <http://corporateeurope.org/lobbycracy/2012/11/mapping-tobacco-lobby-brussels-smoky-business>
2. <http://euobserver.com/institutional/121657>
3. <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2454693/E-cigarettes-used-smoke-marijuana-public.html>
4. <http://www.drugfree.org/join-together/community-related/more-people-using-e-cigarettes-to-smoke-marijuana>